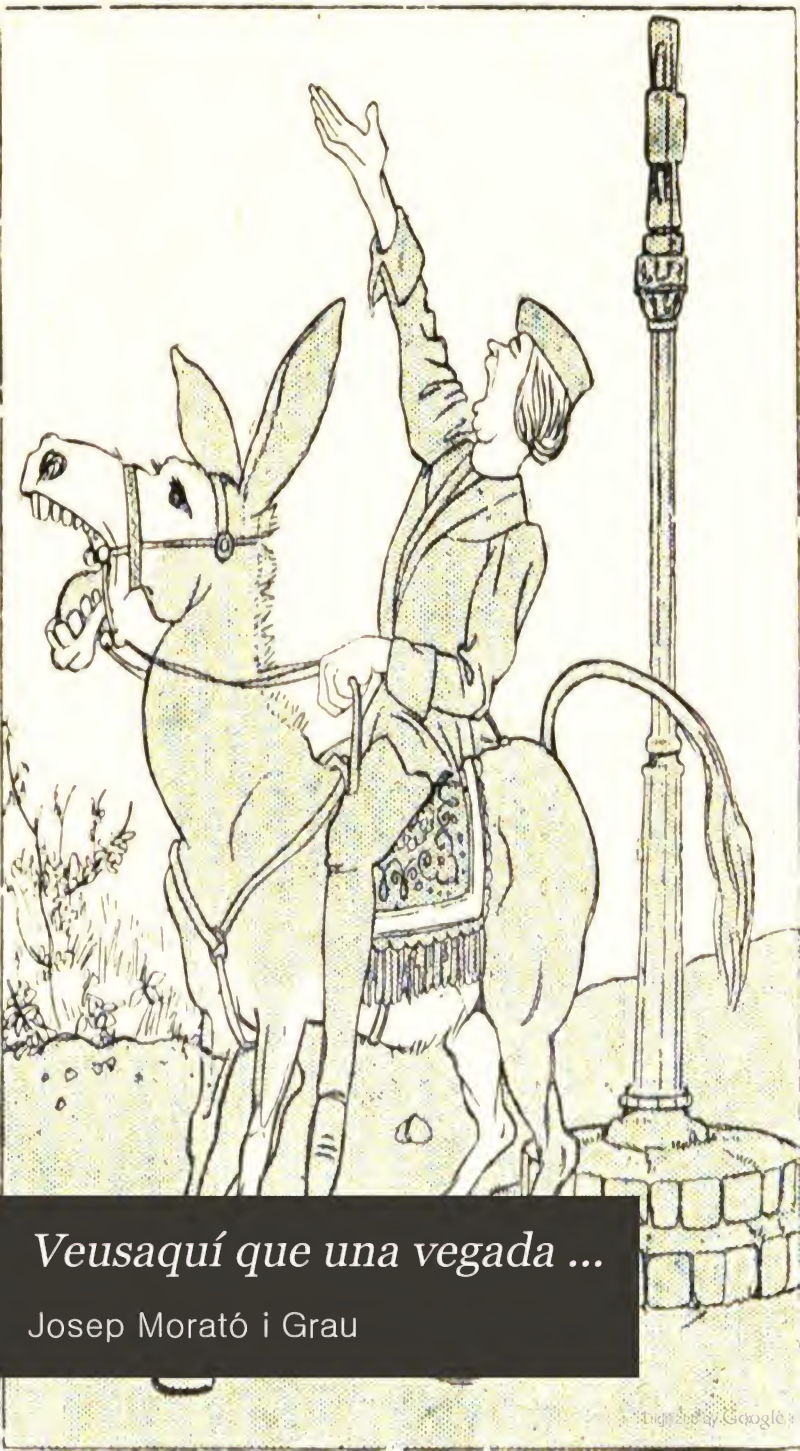

Veusaquí que una vegada ...

Josep Morató i Grau

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

VEUSAQUI QUE UNA VEGAD/ ...

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA PATUFET

VEUSAQUI QUE UNA VEGADA...

RONDALLES

den JOSEPH MORATÓ
ab ilustracions de l'APA

J. Baguñà, editor y llibreter
Cardenal Casañas, 4-Barcelona
1907

BIBLIOTECA BARCELONA
Digitized by Google

R.664.230

Es proprietat

Imprempta de M. GALVE, Avinyó, 18

Digitized by Google

Al país dels sabis

I

ERA al temps en que'ls peixos bevíen a galet y les tortugues anaven ab caminadors per por de caure. Això vol dir que encara les granotes portaven sabre, les serps cotilla y els llimachs gorra de cop.

Donchs a n'aquells temps antiquíssims hi havía un rey d'una certa terra que no havía vist may cap ase volar. Ni caminar tampoch, ja veyèu què'm feu dir; perque a n'aquell país no's coneixía cap mena d'ases: tothom, ¡lo que's diu tothom! era sabi. Allà matemàtichs ilustres, allà doctors en totes les ciencies, allà llicenciats en totes les arts, allà químichs, geògrafs y oradors, allà tot lo que volguèu, fòra ases, cavalls, mules y altres besties propies pera tirar carros, carretons y carretel-les. Y

Digitized by Google

aquí teníu la explicació de que tots els homes d'aquell país, per sabis que fossin, anessin a pèu.

Però veusaquí que una vegada el rey del país dels ases, havent hagut esment de la fama de la terra dels sabis, va volerla visitar. ¡Podèu

El rey del país dels ases, havent hagut esment de la fama de la terra dels sabis, va volerla visitar.

contar si varen fernhi d'obsequis! D'honors y de discursos, ne va rebre a cents y a milers. Y l'home se'n trobava tot esponjat de sentir el bech d'or de tants sabis ilustres.

Anem a dir que'l pobre rey dels ases no n'entenía un borrall de tot lo que li deyen.

Mes, perxô, no deixava d'admirar la gran sabiesa dels sabiassos del país dels sabis.

Ab tot, tenía una preocupació que'l feya estar meditatiu. Y en mitg de les festes que se li dedicaven y dels aplaudiments ab que era

Digitized by Google

rebut arrèu, se'l veya capbaix y moix. Tant, que, notantho'l rey dels sabis, va ferli preguntar per un magnat de la cort el motiu del seu posat. Y el magnat va aprofitar la ocasió en que'l rey dels ases se gratava la clepsa, pera dirli:

--¿Es que sa magestat té picor?

—Home—va respondre'l rey dels ruchs:—tant com picor...

—Com que veig que sa magestat se grata.

—Si; be'm gratava. Però no era propiament que tingués picor, sino que rumiava.

—Ja entench: sa magestat dèu tenir reals preocupacions.

—Endevinat, Bernat: reals... y efectives.

—¿No li plauen tal vegada a sa magestat les festes?

—Si; molt, ¡ja ho crech! N'estich tot admirat. Y lo que més m'encanta, es vèurem rodejat de tants sabis. Però hi hà una cosa que'm capfica: ¿còm redimontri, sent tan sabis, anèu a pèu?

—La planeta de les persones:... veushoaquí.

Y el rey dels ases y el magnat de la cort dels sabis, varen callar. Y les festes varen seguir ab tota la esplendidesa... Unes grans festasses ¿sabèu? Banquets d'aquí, lluminaries d'allà, concerts de l'altra banda. Y tot exquisit. Als banquets hi havía carmel-los a la italiana per sopa, turrons ab salsa d'arrop per bullit y al darrera cacatúa al ast, pagó real a la garnatxeta, canari ab sucre candi y altres mil y mil coses extraordinaries. Y no us dich rès de les begudes, perquè allí xarops, allí aiguamel,

Digitized by Google

allí tot lo que pugui imaginarse de més dols. Y, per postres, una bona racció de pastilles pera'ls cuchs a cada convidat.

Com que d'un día un altre'n ve, varen acabarse'ls de les festes y va arribar el que'l rey dels ases tenía senyalat pera la tornada al seu

Els dos sobirans se varen abrassar...

reyalme... No cal que us digui'ls víctors y aclamacions del poble al anarsen sa magestat. Allò va ser un desfet. Pel cap baix se li varen tirar setze tonelades de flors, cosa veritablement extraordinaria, y en quant a coloms, un estadista'n va comptar trenta sis mil trescents vint y tres, entre missatgers y dels altres. Anem a dir que això dels coloms ja no era tan extraordinari, perque com que tots ells sabíen

Digitized by Google

tornar al colomar, els colomistes no hi perdíen rès.

Al arribar al terme de la capital del país dels sabis, els dos sobirans se varen abrassar enternits y varen dirse adeu ab llàgrimes de xarop. (Com que havíen menjat tan dols, tot se'ls n'anava en dolsors.)

Y veusaquí que, després del adeu, el rey dels ases va dir al dels sabis:

—Me'n vaig satisfet y agrait y compto demostrarvos la meva satisfacció y el meu agraiment, enviantvos el millor ruch de la meva real rucada, a fi de que vos, que sou tan sabi, no haguèu d'anar a peu.

Y ab aquestes paraules, el rey dels ruchs va empendre la vía del seu país.

II

A sants y a minyons, no'ls prometis que no'ls dons. Aixís ho diu la dita y aixís ho entenía'l rey dels ases. Per això al cap de deu díes, tres hores, quatre minuts y dos segons y mitg de la abrassada dels dos sobirans, entrava al reyalme dels sabis el primer ruch, montat per un missatger no tan ruch com ell però no gaire més lletrat.

¡Y quin ruch, minyons! Allò era com l'Apol dels ruchs, perque de més hermós no se'n pot desitjar. Era tot blanch, però d'un blanch que semblava de plata. La seva cua era abundosa y al aixecarse en certes ocasions, hauríeu vist els brins blanchs que la formaven escamparse

Digitized by Google

com un sol. Y quan bramava hi cargolava uns refilets y unes variacions ab una veu tan potenta, que arribava al do de pit sense que se li notés cap mena d'esfors.

Al bram de salutació que va engegar al posar la pota a la seva nova patria...

Per això no es d'extranyar que, al bram de salutació que va engegar al posar la pota a la seva nova patria, tot el país dels sabis se n'estremís.

El rey, que estava fent mitgdiada, se va despertar d'un surt; la reina, que feya estona que tenia singlot, va rebre tal sotrach, que'l singlot

Digitized by Google

va passarli, y es fama que un matemàtich ilustre que estava fent una operació molt intrincada, se va destarotar de tal manera, que va errarla de cap a peus, per haver agafat la manía de que tota la complicació de xifres que tenía al davant no eren altra cosa que vuyts y nous.

Aquesta va ser la primera impresió que va produir al país dels sabis la entrada del primer ruch.

Però, després de algunes explicacions donades pel missatger, el país va calmarse y el rey va fer demostracions de gran alegría pel present que li feya'l seu confrare en realesa. Y ab la ajuda del missatger, va montar a cavall del ruch y quan va serhi y va veure que s'hi anava tan be, va estar encara més content. Y tothom va trobar que'l rey, a cavall, semblava molt més rey. Y lo que més admirava a tothom era que'l ruch, ab tot y ser ruch, no necessitava més que una mirada o un crit del missatger pera caminar o pera aturarse.

Com podèu suposar, el missatger del rey dels ruchs va tornarsen al seu país carregat de presents del rey dels sabis, que estava molt lluny de suposar lo que li passaría quan el missatger fos fòra.

Y ¿sabèu que es lo que li va passar? Donchs li va passar que'l ruch va entossudirse en fer la seva propia voluntat y no la del rey. ¿Que'l rey volía que caminés? Donchs ell s'aturava. ¿Que'l rey el volía aturat? Donchs ell ¡cames ajudeume! Era allò de no poderlo fer obeir de cap manera. Y en lo que sobretot s'entossu-

Digitized by Google

día'l ruch, era en estarse aturat. Ja podía fernhi de crits el rey dels sabis, que ell no's movía.

No cal que us digui que'l rey dels sabis estava desesperat del entossudiment del ruch. Per això un día que volía anar a donar un tom a cavall, va cridar a consell a tots els seus mi-

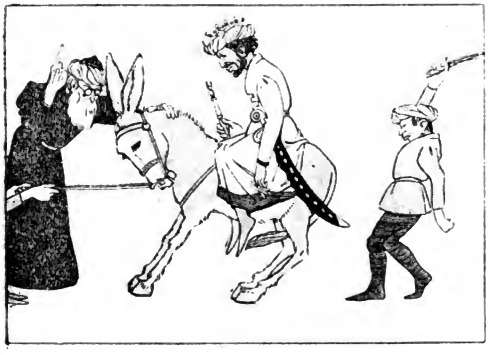

Y en lo que sobretot s'entossudía'l ruch, era en estarse aturat.

nistres y. després de llarga deliberació, varen decidir reduir de totes passades el ruch a la obediencia. ¿Còm ho farem, còm ho direm? el rey munta sobre'l ruch.

Aleshores s'avensa cap al ruch el ministre d'Hisenda, que era un gran matemàtich, y li diu:

—Oh ruch de la Ruquería,
que has agafat la manía
de no voler caminar:
si'm volguessis escoltar,
jo crech que't convencería
de que això no pot anar.

Digitized by Google

—¡Hiiii... haaà!- va bramar l'ase per tota resposta.

– Ha dit que «ya»—va fer el ministre, dirigintse al rey. Y reprenent la conversa ab l'ase, va afegir:—Dos y dos fan quatre; quatre son les teves potes; les potes son per caminar. Donchs camina, ruch, camina y no'ns fassis enfadar.

Y respòn el ruch:

—¡Hiiii... haaà!

Y no's va moure d'allà.

En vista de què'l ministre d'Hisenda no'n treya rès, va acostarse'l d'Instrucció pública, que era un eminent filosoph:

—Oh ruch de la Ruquería,
que has agafat la manía
de no voler caminar:
si'm volguessis escoltar,
jo crech que't convencería.

Com si ho contés a sa tía. El ruch ¡rès! Quiet allí y no fent altra cosa que bramar a cada punt.

El ministre prou li deya:

—Home, dich, ase: has de saber y entendre que les besties han vingut al mon pera servey de les persones. Tu ets una bestia. *Ergo*, has de fer al nostre rey el servey de durlo allà hont ell te mani.

Si, si, per màrfegues.

Y va venir el ministre d'Estat y tots els altres ministres y cada un d'ells va fer un discurs al ase, sense que conseguissin ferlo cambiar de conducta.

Digitized by Google

En aquestes, va encertarse a passar un extranger que, veyent els catifets d'aquella colla de sabis, va posarse a riure, cridant l'atenció del oficial que comanava la guarda del rey y que, enfadat de la falta de respecte, va disposarse a castigarla, tancant a la presó al imprudent.

Per això, acostàntseli, li va dir:

—El qui's burla del rey y del seu seguici, serà castigat. ¡Seguiume!

—Permetèu primer que parli ab el rey.

Y el rey, que va sentirlo, va cridar al foraster.

—¿Què volèu?

—Donarvos el medi de fer caminar aquet ruch.

—Si me'l donèu, vos perdono la falta de respecte que heu comès rient a les meves barbes. Sino, serèu penjat a la torra més alta del meu alt palau. Pensèu que'ls meus ministres, ab tot y ser tan sabis, no n'han tret rès.

—Donchs jo, que no soch sabi, conseguiré'l vostre obgecte.. ¿Què han fet els vostres ministres per fer caminar al ruch?

—Probarli ab rahons de les més convincentes, com tres y dos fan cinch, que la seva obligació era caminar.

—Donchs jo, sense necessitat de tanta filosofía, faré que camini.

—Ja m'agradarà vèureho.

—Totseguit ho veurèu.

Y el foraster, acostantse al ruch, va cridar ab veu forta:

—¡Arri!

Digitized by Google

Y el ruch, aixerit com un pèsol, va empendre un trot d'allò més elegant, deixant ab la boca oberta d'admiració a tots els sabis.

Y el foraster, perdonat pel rey, va rependre'l seu camí.

Però quan va ser fora, els mals de cap varen ser pera fer aturar el ruch. Tots els ministres li anaven al darrera dientli que no corrés tant, que ja n'hi havía prou, que la seva obligació era aturarse.

El ruch, corre que corre y com més anava, més...

Com si li diguessin Llucia. El ruch, corre que corre, y com més anava més, ab perill de fer caure al rey y rómpreli les reals costelles.

Per últim varen enviar un propi a la saga del extranger, que va tornar a trenca nou de coll.

—Foraster, bon foraster:
vos que heu fet caminar l'ase
feu que s'aturi al instant
y el rey pugui tornâ a casa.

Y el foraster, plè de bona voluntat, va córrer cap al ruch y va cridar:

—¡Xooò!

Y l'ase va aturarse.

Aleshores el rey, agrait, va donar grans mercès al extranger y va dirli:

Digitized by Google

—¿Còm pot ser que vos, que no sou sabi, haguèu convensut al ase millor que'ls meus ministres, que son uns sabis de set soles, dich, de set ciencies.

—Pot ser—va replicar l'altre—perque a

El rey dels sabis va fer rich y noble al extranger.

cada hu se li ha de parlar ab el llenguatge que entén. Per això el llenguatge dels sabis, no serà may entès pels ruchs.

—Teniu rahó—va fer el rey. - Y us dono grans mercès per la llissó que m'acabèu de donar y per la que jo'm prench.

Y dirigintse als ministres, va afegir:

—Lo que acabèu de veure, es una prova de

Digitized by Google

que, per sabis que siguèu, no us heu d'envanir, perque en certes coses, els sabis poden rebre llissons dels ignorants.

Y convensut d'això, el rey dels sabis va fer rich y noble al extranger, demanantli que no's mogués may més del palàu, pera que l'ilustrés en certes coses que no sabíen els sabis.

Y d'ensà d'aleshores, sempre més s'ha seguit la tradició de que a totes les corts hi hagi ignorants.

Digitized by Google

Digitized by Google

El sopar de compare Llop

Compare Llop s'estava agegut dintre'l cau y comare Lloba li demanava menjar per la familia.

—Marit, el meu marit: els petits tenen gana y jo no tinch rès que'ls la pugui fer passar... No hi hà un pà a la post ni una llonza al rebost.

—Tinch mandra— responía compare Llop sense moures més que pera badallar.

Y comare Lloba tota se n'enfadava de la resposta del seu marit. Y els petits lloparrons n'estaven tots tristos. Per això varen acabar fent el patarrell y trencant el cor de compare Llop que, aixecantse de sobte, va agafar un sarró y va sortir mandrosament del cau.

Al defora feya negra nit y compare Llop, aturantse un moment, va dir:

—¿Ahont aniràs, cabàs?

—De dret al nas—va cridar desde dintre comare Lloba, que l'havía sentit.

Y aixís va ferho compare Llop, anantsen per munt enllà, cercant minestra pera la familia.

Digitized by Google

Camina que caminaràs, pel camí trobava cuques, orugues y altres animalons que anava ficant al sarró. Per últim arriba a un camp.

—¡Calla! ¿No es blat això...? ¡Si que ho es! ¿Qui sab si'n cullís?

Y, tal dit, tal fet: sense pensarshi gens ni

Després va rependre la caminada fins que va trobar un bosch

mica, va agafar unes quantes espigues y va ficarles al sarró, tot dient:

—Del blat ne faré farina, de la farina'n faré pà y del pà sopetes pel lloparret més petit.

Després va rependre la caminada fins que va trobar un bosch. Ell que s'entafura en una verdissa, troba un pardal adormit y ¡apa! cap al sarró falten pardals. Y tot ficantlo al sarró, pensava:

Digitized by Google

– Si del blat ne faig farina y de la farina pà y del pà sopes pel menut, el pardal podré rostirlo y ferne un requisidet pel mitjà... Y vetaquí que ja tinch aliment per dos de la familia.

Y, encoratjat per l'èxit, va seguir la seva ruta fins que, arribant prop d'una casa de pagès, va sentir brugit a la pallissa. ¿Què serà, què no serà? compare Llop s'hi acosta ab gran compte y veu venir cap a n'ell un campanyol, que es una mena d'animal molt semblant a les rates:

—Ja tinch sopar pel gran - va dirse.

Y clava urpada al campanyol y al sarró s'ha dit.

Y veuselaquí per munt enllà altre cop, fins que va trobarse dintre una gran selva... Era una selva molt espessa y fosca, en la que, segons se deya per la comarca, solíen reunirse molts cops les bruixes pera pactar les malifetes que havíen de fer a les persones.

Compare Llop, que era molt beneyt, hi creya una mica en bruixes. Per això, al adonarse de que justament havía entrat a la selva de les bruixes, va tenir com un surt d'espant... «¡Ay, ay! si les bruixes surten ¡pobre de mi y de la familia...!»

¡Vès si n'era de ruch compare Llop! ¡Com si tothom no ho sabés que de bruixes no n'hi hà!

Afortunadament per ell, compare Llop tenía bons ullals y se'n refiava pera defensarse de qualsevol escomesa. Y veusaquí que, refiantsen, va armarse de valor y va seguir la seva ruta, a la cassa d'aliment pera la familia.

En aquestes, sent un crit extrany vingut de la soca d'un arbre.

Digitized by Google

--¡Ay, ay, ay...! Estich perdut... Això son les bruixes... Perque d'arbres que enraonin, només se'n troben per art de bruixería.

Y ja'm teniu a compare Llop tremolant de cames y ab més por que tothom. Si hagués gosat, jo estich que hauría fugit fins a ferse tocar els talons... a la esquena. Però no va ferho, perque va dirse: «Això de fugir, es deshonorant per un llop que s'estimi. Lo que cal es fer el cor fort.»

Y obrint la boca y reganyant les dents y fentse espurnejar els ulls, va acostarse al arbre.

¿Quí hi hà aquí?

L'arbre no va respondre.

—¿Quí hi hà aquí, vatúa la cua peluda de la mare de les guinèus?—va repetir tot encoratjat al notar que ningú responía.

De sobte va llensar una forta rialla, burlantse de sí mateix y de la seva por. Era que, en un forat de la soca del arbre, havía vist tota amagada una xibeca, que no gosava moures de por d'ell.

—¿Eres tu que cridaves?—va preguntar compare Llop.

—Jo mateixa, senyor—va respondre la xibeca ab vèu humil.

A lo que va afegir compare Llop, reganyant els ullals:

--Donchs, per la paga d'haverme espantat ¡al sarró!

Y, considerant que ja tenía menjar per tota la familia, compare Llop va rependre'l camí del cau, hont l'esperaven comare Lloba y els menuts lloparrons.

Digitized by Google

Arriba a la porta del cau y truca.

—¡Pam, pam!

—¿Quí hi hà?

De sobte va llensar una forta rialla, burlantse de sí mateix y de la seva por.

—Jo, que porto menjar.

—Donchs, entra.

Y comare Lloba obra la porta y compare Llop se fica al cau, deixant anar el sarró a terra y dient:

Digitized by Google

—Porto minestra per tots... Porto blat, porto un pardal, porto un campanyol, porto una xibeca y porto cuchs y orugues. Del blat ne farem farina, de la farina pà, del pà sopes pel petit; del pardal ne farem un requisidet pel mitjà; el campanyol el donarem al herèu; la xibeca'ns la partirem tu y jo, y els cuchs y les orugues ens serviràn per obrirnos la gana a tots.

—Obrim, obrim el sarró—va exclamar comare Lloba tota contenta.

Ells que ho fan y ¡si, si! ¡Deu te'n darà! Compare Llop y comare Lloba y els lloparrons petits varen tenir un espant de mil dimonis. ¡Ave María Puríssima! Perque ¿sabèu què varen trobarhi al sarró, en lloch de lo que havía dit compare Llop? Varen trobarhi només un animalàs extrany tot inflat com una bomba y cobert de ploma estarrufada. Fixantshi be se li veyen uns ullots extranys y un bech tot amagat entre els ullots, però rès més. Al sarró no hi havía rastre d'altra cosa.

De parats que varen trobarse tots els de la familia, varen sentir que les sanchs se'ls glassaven.

Y compare Llop, recordant que havía estat a la selva de les bruixes, va creure que allò era art de bruixería y quan aquell animalàs extrany. fent un gran esfors, va dirigirse cap a la boca del cau, ni compare Llop ni comare Lloba ni'ls petits lloparrons varen gosar dirli rès.

Y aquella nit varen haverla de passar sense sopar, mentres compare Llop exclamava:

—L'ase'm flich si m'hi arrisco may més a la

Digitized by Google

selva de les bruixes de nit. D'ara endavant, per guanyar el menjar de la familia, m'espavilaré a les hores de claror, perque de nit, tot se fa a les palpentes y malament.

Y tenía rahó compare Llop: les coses que's poden fer de díes, no cal esperar ferles de nit.

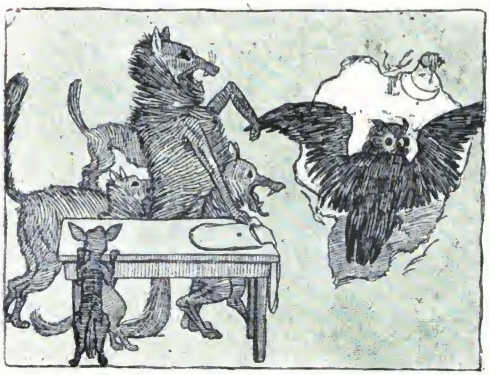

Quan aquell animalàs extrany, fent un gran esfors, va dirigirse cap a la boca del cau...

Y veusaquí una bona llissó, digna de ser aprofitada. Però encara n'enclou d'altres de llissons la rondalla que us acabo de contar. Y pera que poguèu aprofitarles, vos explicaré lo que havía passat dintre'l sarró, mentres compare Llop anava a la cassera.

Lo que havía passat era això: els cuchs y orugues s'havíen menjat el blat; el pardal, com a bon amich dels agricultors, s'havía menjat els cuchs y les orugues, que tant mal fan als camps; el campanyol, que es una mala bestia rosegaire, enemiga dels pagesos, s'havía menjat al pardal,

BIBLIOTECA DE BARCELONA
Digitized by Google

y la xibeca, que no pot veure als animals rosegaires, desvastadors dels sembrats y hortes, s'havía menjat al campanyol.

De manera que aquell animalàs inflat com una bomba que tant havía espantat a compare Llop y a la seva familia, no era altra cosa que la xibeca, tipa del àpat que havía fet menjantse el campanyol.

Y això vol dir que'ls pardals no s'han de perseguir, y les xibeques, per lletges que siguin, tampoch, perque xibeques y pardals, com la majoría dels aucells, fan molt be a la agricultura.

Y vetaquí per aquesta vegada
la rondalla explicada.

Digitized by Google

En Banyeta xich

I

En una certa encontrada montanyosa hi havía un castell que tenía fama de ser encantat.

Y, malgrat això, hi vivía un home,—una mena de nano desnarit, que no tenía gairebé altra cosa que la pell y l'os. Mirèu si ho era de magre, que diu que en certa ocasió una àliga afamada va tiràrseli al damunt y va deixarlo anar desseguit, per no haver trobat al seu còs cap

En certa ocasió una àliga afamada va tiràrseli al damunt...

Digitized by Google

tall de polpa. Ab tot, hi havía algunes persones del país que atribuíen això de l'àliga a un cert regust de sofre que va notar en l'homenet, de qui deyen males llengües que era emparentat ab el mateix Banyeta. ¡Deu ens ne lliuri!

Si les que deyen això eren propiament males llengües, jo no ho sé pas d'una manera segura. Lo que us dich es que'l nano mereixía, no solament estar emparentat ab en Banyeta, sino ab tota la cort infernal. Y de merèixerho a estarho, no hi va gaire diferencia.

Per això tota la gent coneixía al nano pel Banyeta xich, sent molts els que afirmaven ab tota formalitat que'l castell no era altra cosa que una porta de comunicació ab l'infern.

II

El castell de que us parlo s'aixecava sobre un espadat de roques, al que ningú's gosava acostar aixís que tombava'l día. Y ni que fos día clar eren gaires els que tinguessin prou brahó per aproparshi massa. Però si la gent dels pobles comarcans no s'atrevía a pujar el castell, pot dirse que'l castell baixava als pobles comarcans. Es dir, tant com el castell, no baixava, però baixava en Banyeta xich, que recorría caserius y masos ab un sach a coll, com si fos un pobre miserable que demanés caritat.

Segons se deya, no era pas caritat lo que buscava, sino ànimes que volguessin donarse al dimoni.

Y's deya tant y tant això, que de mica en

Digitized by Google

mica, varen arribar a ser senyalats ab el dit més de set parells de pagesos que s'havíen venut a Llucifer per mediació del seu representant, en Banyeta xich.

En aquestes, veusaquí que una tarde, un pagès que estava llaurant va veure al nano que se li acostava. Justament aquell pagès passava molts mals-de-cap per qüestió de diners y jo no sé pas com devía haversho conjuminat en Banyeta xich pera saberho, emperò'l cas es que ho sabía y, encara que'l pagès fos un dels que més el bescantaven, ell va acostàrseli ab aire humil y va dirli:

—¡Oh, pagès, el bon pagès!
encara que tu'm bescantis,
jo t'estimo d'allò més.

Y el pagès va respondre, fent la senyal de la crèu:

—Ves, Banyeta, ves Banyeta,
que pel posat ja conech
que'm vols fê una mala treta.

Però'l nano era tossut y, en lloch de moures, va dir:

—Ay, pagès, no siguis ase,
que lo únich que'm porta aquí
es salvar la teva casa.

Y desseguit va afegir:

—Ja ho sé que dius mal de mi, prô jo soch bona persona y encara't vuy protegir, perque ja es sabut que Deu ens mana tornar be per mal, y jo, que soch molt afectat a seguir els

Digitized by Google

preceptes de la doctrina, he pensat que podría ferte un favor trayente dels mals-de-cap en què't trobes per falta de diners. Ab això, digues quan necessites y ho tindràs.

—No, no—va fer el pagès—perque'l tenir tractes ab tu es tenirne ab el dimoni.

El pagès va fer la senyal...

Mes, tot dient això, l'home pensava: «Potser son calumnies lo que fan córrer den Banyeta xich. Y ben segur que deuen serho, perque sino, no anomenaría pas a Deu de la manera que ho fa, sino que'l sant nom de Deu el faría fugir.»

Aleshores el nano, com si llegís el pensament del pagès, va dirli aquestes paraules:

—No'n soch de parent del dimoni. Y si vols

Digitized by Google

probarho, fes la senyal de la creu y veuràs com no fujo.

El pagès va fer la senyal y després, ja tranquilisat, va acostarse a n'en Banyeta xich, que li va tornar a oferir els diners que li fessin falta.

—Apa, digues quan necessites.

—Home, ab deu unces faría'l fet.

—Donchs be: jo te n'ofereixo vint, ab tal que'm deixis casar ab la teva filla.

El pagès ¡podèu contar! no va volerhi saber rès, y en Banyeta xich va proposarli un altre tracte més enrahonat: el de deixarli les vint unces ab la condició de que al cap de mitg any havía de tornarnhi vinticinch, encara que hagués de vendre un tros de propietat.

—Això fa m'està més be—va dir el pagès, refiat de poder complir de la manera deguda.

—Donchs demà, si vols, anirem a la vila y allí farem el tracte, perque la gent del poble no n'hegui fums. ¿T'està be?

—M'està be.

III

L'endemà, abans que fos de día, el pagès va llevarse, se va rentar, va pendre comiat de la seva filla fentli un petó al front y va empendre'l camí de la vila.

Però veusaquí que al passar pel mitg d'un bosch, va sentir una veu que li deya:

—Pagès que a la vila vas:
si'm vols creure a mi, no hi vagis
perque te'n penediràs.

Digitized by Google

Al sentir això va aturarse un moment y, després de mirar a tots cantons sense veure a ningú, va pensar: «Va t'ho dèu haver semblat.»

Veusaquí que al passar pel mitg d'un bosch...

Y va seguir el seu camí fins que al cap d'una estona va creure sentir una altra veu que deya:

—A qui molt dinè enmatlleva,
per bona terra que tingui
cap bona anyada li lleva.

«Això es algú que sab que en Banyeta xich t'ha de deixar vint unces, y's vol burlar de tu,»

Digitized by Google

va pensar el pagès. Y va tirar endavant sense aturarse fins a la vila, hont el nano va entregarli el diner, fentli firmar un paper en el que constava'l deute en blanch y en negre.

IV

Veusaquí que'l pagès, de moment, va complir ab els compromisos que l'aclaparaven y va poder bleixar tranquil per una temporada. Però passa un mes, ne passen dos y tres y quatre y al arribar al mitg any va trobarse ab que en Banyeta xich li reclamava'l deute y ell no tenía per pagarlo. Rumía que rumía, pensa d'aquí, pensa d'allà, el cas es que no sabía com fersho per cumplir. Perque lo que va resultar va ser que en Banyeta xich va presentarli'l document, en el que constava un deute molt més gros de lo que pertocava. Y era que'l mala pècora, el día que varen anar a vila, va embrollar de mala manera al pagès, fentli firmar una cosa que no era del tracte.

—¿Vols dir que no m'*enredes?*—va fer el pagès al veure que, havent enmatllevat vint unces, n'havía de tornar quaranta.

—La lley, rès més que la lley—va respondre en Banyeta xich:—tu mateix vares firmarho.

Y l'home, que no tenía gaire lletra, no va tenir més remey que amollar, no tirant la cosa a la justicia per por de que l'altra gent de la comarca s'enterés de que havía tingut tractes ab en Banyeta xich. Lo únich que va fer, va

Digitized by Google

ser demanar al nano un temps d'espera, fins a la cullita vinent. Y el nano va conformarshi, fentli firmar un altre paper. Y va resultar que al venir la cullita, les quaranta unces s'havíen convertit en vuitanta.

El pobre home, naturalment, se donava als

Lo que va resultar va ser que en Banyeta xich va presentarli'l document...

dimonis. ¡Jesús, María, Joseph! Y veusaquí com en Banyeta xich, si no era parent den Banyeta gran, no se'n faltava gaire, ja que ab les seves tretes, feya que la gent se dongués als dimonis.

Perque allò que feya ab aquell pagès ho feya ab tots els de la rodalía que teníen necessitat, sino que'ls uns no ho divulgaven als altres per por de ser tinguts per esperitats.

Digitized by Google

¡Se'n daven vergonya de tenir tractes ab el nano!

Y veusaquí que'l nano, exercint d'escanyapobres de la rodalía, anava apilant diners y més diners en el seu castell. Perque ab els altres no hi gastava tants compliments com ab el pagès de la nostra rondalla, sino que'ls obligava a vendre les terres pera cobrar. Y si al nostre no l'obligava a ferho, era per l'esquer de la filla, ab la que'l nano volía casarse de totes passades. Y el seu pensament era endogalar ben be al pare per haver finalment la filla. Ja es ben veritat allò que diu la dita de que'l cor del usurer, es més negre que'l tinter.

V

Y, mirèu; va sortirse ab la seva'l Banyeta xich. Oh, prou prou. Tot lo que tenía de menut ho tenía de tossut.

Ja veurèu lo que va passar.

El pobre pagès va arribar de mica en mica a estar tan endarrerit, que cap anyada li era bona. Y's va anar posant trist y més trist, fins que un día la seva filla li va preguntar què tenía.

L'home no ho va voler dir per no darli pena, però després la noya, havent vist que s'acostava a la casa'l Banyeta xich, va pensar: «Això es cosa d'aquet.» Y encara que li repugnava escoltar les converses dels altres, aquell día va ferho per amor al seu pare. Y va sentir que'l nano deya:

Digitized by Google

—M'has de pagar.

Y responía'l pagès:

—No puch.

—Tòrnem lo que'm deus, que ben meu es.

—L'anyada no m'hi abasta.

—Donchs, déixem casar ab la teva filla.

—¡May!

Al sentir això, la noya que surt:

Y veusaquí que al cap d'un mes va ferse'l casori...

—Si, pare, si, jo m'hi casaré per salvarvos.

—No ho vuy que't sacrifiquis aixís.

—Donchs jo ho faig de gust y Nostre Senyor ens ajudarà; ja ho veurèu.

Y l'un que si y l'altre que nó, al últim la noya va triomfar y va decidirse'l casament. Però, això si: tots els documents hont constava'l deute, varen ser esquinsats, no fos cas

Digitized by Google

que en Banyeta xich tornés encara ab noves exigencies.

Y veusaquí que al cap d'un mes va ferse'l casori y en Banyeta xich va endursen la noya al castell, deixant tot trist al pagès, que's recordava a cada punt d'aquelles veus misterioses que havía sentit anant a la vila el día en que va contraure'l deute.

—Pobre de mi—deya a cada punt:—una filla tenía y ja no la tinch.

Y la mateixa veu misteriosa de aquella altra vegada, responía:

—Ja t'ho deya, ja t'ho deya, ja t'ho deya...

VI

Al principi de ser casada, va patir molt la noya, perque en Banyeta xich, quan sortía a buscar pobres per esplotar, la deixava sola a dintre'l castell, tancantla ab clau pera que no podés anar a veure'l seu pare. Però com que era una bona cristiana, s'encomanava a la Mare de Deu de Montserrat, que era la seva patrona, y li deya:

—Madona de Montserrat:
ja que al meu pare he salvat,
compadiuvos d'aquesta pobreta
lliurantla d'aquell malvat.

Y veusaquí que un día, la Mare de Deu de Montserrat se li va aparèixer y li va dir:

—Si bona filla has estat
y al teu bon pare has salvat

Digitized by Google

reb protecció de la teva Patrona
la Verge de Montserrat.

Y totseguit, agafantla de la mà, va acompanyarla per unes galeríes soterranies.

Y veusaquí que un día, la Mare de Deu de Montserrat se li va aparèixer y li va dir...

Camina que caminaràs, seguint a dos àngels que'ls feyen llum, varen arribar a una gran sala molt maravellosa, ab tot de columnes naturals y una llum que semblava la del día. Y no solament ho semblava, sino que ho era, ja que la sala no era altra cosa què una sortida que tenía'l castell a la vora del mar.

Al arribarhi, la Verge María va dir:

Digitized by Google

—No't moguis fins que vegis lo que estimis més del mon.

Y totseguit Mare de Deu y àngels se varen fondre.

Encara no havía tingut temps la Montserra-

¡Podèu pensar quina abrassada's varen fer!

teta de dir una Ave María en acció de gracies, quan va aparèixer el seu pare, guiat també per un àngel.

¡Podèu pensar quina abrassada's varen fer! Petó d'aquí, petó d'allà, no acabaven may de deixarse, fins que una veu celestial va avisar-

Digitized by Google

los de que en Banyeta xich estava a punt de tornar al castell.

Aleshores el pare se'n va tornar per allà hont havía vingut y la noya, guiada per la Mare de Deu, va trobarse com per miracle al punt hont l'havía deixada en Banyeta xich.

VII

D'ensà d'aquell día, pare y filla varen veures cada tarda a n'aquell mateix punt, y la noya n'estava tota alegra. Tant, que aixís com abans era sorruda, ara fins feya broma ab el seu marit y's burlava de la manía que havía observat en ell de comptar cada día'ls diners que anava apilant. Perque ho era ben be una manía la den Banyeta xich. Y que no'n treya rès de volerlos comptar els diners, perque com que'n tenía per passar la vida comptant, sempre havía de deixarsen sense comptarlos tots. Y ¡mirèu! ab tot y tenir tants diners, estalviava fins el pa y el feya estalviar a la Montserrateta, el poca solta. Sort que la Montserrateta, al anar cada día a veure'l seu pare, cullía petxines de la vora del mar y aixís podía alimentarse millor.

Y aquelles petxines varen ser la mort den Banyeta xich. ¡Oh, si, si! Tal com ho conto.

Veurèu que'l Banyeta xich, còm que era molt avar, no estimava rès sino'l diner. Per ell s'hauría venut la dona y fins la propia ànima; per ell s'estava de lo més precís, fent bona aquella dita de que

Digitized by Google

als pobrets els manquen coses
y als avars els manquen totes.

No menjava, no bevía ni anava vestit d'una manera decent. Y lo pitjor era que volía que la seva dona fes com ell y's desesperava al veure a la Montserrateta grassa y bona, perque's pensava que quan ell no hi era, li saquejava'l

¡Patapom! al vèurel convertit en petxines, va tenir un atach de nervis tan fort...

rebost. Y això que al rebost no hi tenía gairebé rès més que òssos...

Donchs, ja veurèu lo que va passar ab les petxines.

Un día que'l pare de la Montserrateta trigava a acudir a la cita, ella va entretenirse cullint maresch y més maresch, fins a omplirne tota una faldada.

Digitized by Google

Y quan va tenir la falda plena, va pensar: «Ja t'arranjaré, mal marit.»

Y al tornarsen, se'n va endur ab ella totes les petxines. Y quan va ser al lloch hont el seu marit tenía l'or, ella que treu un gavadal de monedes, les amaga sota una roca y posa totes les petxines al seu lloch.

Veusaquí que arriba'l Banyeta xich, va a comptar el diner y ¡patapom! al vèurel convertit en petxines, va tenir un atach de nervis tan fort, que va esgalabrarse tot ell contra les roques.

Després, tornat en si, va haver de ficarse al llit y al cap de set díes y set nits va morir de les resultes, complintse aquella altra dita:

Qui escanya-pobres ha estat,
mor desesperat.

Y no va ser aquesta sola la dita que's va complir, sino una altra que diu:

L'avar fa com el porch:
no aprofita fins que es mort.

Perque la Montserrateta, al sortir d'aquell castell que era la seva presó, va repartir una pila de tresors entre la gent de la comarca y encara li varen sobrar riqueses per donar una bona vellesa al seu pare y per viure ella felissa per molt anys.

Y aquesta rondalla - s'ha acabat aquí
y que per molts anys—jo'n pugui contar
y que per molts anys—ne puguèu sentí.
Y veushoaquí.

Digitized by Google

El temps de la picor

Tots n'heu sentit parlar del temps de la picor. ¿Oy que si? Però, si heu de dir la veritat, no hi creyèu gaire. ¡Com que no se'n diu rès en cap historia!...

Donchs, per més que ho trobèu estrany, el temps de la picor ha existit y d'aleshores els ve als homes y a les dones el vici de gratarse, en el que no hem progressat gens, perque si ara'ns gratem ab les ungles, al temps de la picor no hi havía ningú, per mica de nas que tingués, que no fes ús d'aparells especials. Si la gent d'aquell temps hagués estat avensada

...ben segur que fins s'haurien inventat gratadors automàtichs...

Digitized by Google

com avuy día, ben segur que fins s'hauríen inventat gratadors automàtichs que, per dèu cèntims, us hauríen calmat el malestar de la esquena.

* * *

La passa de la picor va comensar per una ciutat assiria de la vora del riu Eufrates, sino que d'allí's va escampar per tot el mon.

Veurèu que la ciutat era pobreta y els seus habitants només pensaven en treballar pera enriquirla y enriquirse ells. L'un teixía estofes d'or y tenía grans mals de cap per trobar qui li fiés l'or; l'altre fonía estatuetes de aram y les anava a vendre a tall de *santi di guixi;* el de més enllà se dedicava al noble art de la escriptura, que aleshores era molt complicat, per haverse d'escriure sobre rejols, de manera que una biblioteca venía a ser una mena de rejolería. Tothom, lo que's diu tothom, se dedicava a un art o un ofici; ningú, lo que's diu ningú, estava sense fer rès.

Y rumía que rumía per fer diners; y treballa que treballa per fer diners; y no mengis y no dormis per fer diners; y amunt y crits, y endavant les atxes, va resultar que, de mica en mica, se va omplir la pica. Y la ciutat se va fer rica.

Com podèu suposar, no varen fersen tots els habitants. Lo que hi hà es que, en lloch de ser tots pobres com abans, varen havernhi de pobres y de richs. Y veusaquí que's varen fer

Digitized by Google

palaus y torres per anarhi a passar l'istiu els senyors y la ciutat va pendre un hermós aspecte.

Y tots els que s'havíen fet richs, reposaven tranquilament y deyen:

—¡Que treballin els pobres!

Y veusaquí que's varen fer palaus y torres...

Y ells, mentrestant, a copia de donarse bona vida, anaven posant carns que era un gust.

Però'l que'n posava més era un que's deya Nasvermell y que era'l que posseía més grossa fortuna.

Al hivern, sempre l'hauríeu vist de panxa al sol y al istiu fent ajassades per les ombres. Y els altres richs, l'imitaven.

Però veusaquí que un día de molta calor,

Digitized by Google

que gairebé's podíen fer torrades a l'ombra, el bo den Nasvermell, tot fent la mitgdiada, va sentir una impresió estranya al cap del nas. L'home, que no sabía lo que era picor, va posarshi la mà tot depressa, creyent trobarhi alguna bestiola alada, però, no trobanthi rès, va disposarse a girarse de cantó.

Ell que's torna a adormir, y aixís que comensava a trencar el son, va despertarse d'un surt, posantse altre cop la mà al nas. Y tampoch va trobarhi rès.

¿Què serà? ¿què no serà? el bo den Nasvermell comensa a capficarse, quan, de sobte, ¡zast! una altra picada. Y va anar tan depressa a posarse la mà al nas, que s'hi va donar una forta rascada ab l'ungla.

—¡Calla!—va dir aleshores:—sembla que hi trobo bo.

Y va comensar a rascarse'l nas.

En aquestes, sent picor al clatell y diu:

—¡Ara ray que sé com se cura!

Y mentres ab la mà esquerra's gratava'l nas, ab la dreta, ¡grata que grata'l clatell!

Y ja va estar perdut, perque, gratant, gratant, la picor se li va extendre cap a les espatlles y cap a la esquena y cap al pit, fins que en Nasvermell no va tenir prou mans ni prou ungles pera gratar a tots els indrets hont sentía picor.

Mentrestant un vehí anomenat Panxa-decuchs, veyent l'afició ab què's gratava en Nasvermell y la cara de satisfacció que hi feya, va pensar:

«Noy, dèu donar molt gust això.»

Digitized by Google

Y ell que també comensa a gratarse, y ja tenim gratant a dos ciutadans. Però aviat un vehí den Panxa-de-cuchs va sentir desitjos d'imitarlos. Y ja varen ser tres. Y de mica en mica tota la gent acomodada va sentir que se li encomanava la picor y aquell istiu va posarse de moda'l gratarse y el ferse gratar.

Y aquell istiu va posarse de moda el gratarse y el ferse gratar...

Lo que hi hà es que si al principi hi trobaven gust, al cap d'algunes setmanes ja n'estaven tips y cuyts y marejats. Y quan varen voler deixar la moda, va resultar que se'n varen veure privats per la picor, que s'havía convertit en una passa. Sino que era una passa que només havía atacat als richs panxa-contents, respectant a tots els que s'havíen de guanyar la vida treballant.

Un pobre que va ferse rich venent uns apa-

Digitized by Google

rells gratadors que havía inventat, al deixar el negoci va ser víctima també de la epidemia, sentint per tot el cos la picor més crudel.

***

Tant y tant va durar la cosa, que al últim va formarse una mena de junta de sanitat, de la que era president en Nasvermell y secretari en Panxa-de-cuchs.

Y ja'm teniu a tota la junta consultant als metges més eminents. Y may se trobava el remey del mal.

—Potser son pusses—deya l'un.

—Jo n'estich ben net—replicava l'altre.

Y un tercer deya que naps, y un quart que cols. Y que si cesta o si ballesta. Y que patapam y que patapim. Y que això y lo altre y lo de més enllà.

Y tots ¡vinga gratar!

Per últim, va venir una ordre del rey dient que tota la junta fos tancada dintre la biblioteca real y no'n sortís fins que hagués trobat en les rejoles gravades la solució del conflicte.

Y ja'm teniu a n'en Nasvermell y en Panxa-de-cuchs y demés companys tancats a la biblioteca y gratantse.

—No us mourèu d'aqui—varen dirlos,—fins que un de vosaltres surti a la finestra que dona a la plassa y digui al poble que heu trobat el remey al mal.

Y allí me'ls duyen menjar y allí'ls varen tenir llargues setmanes no sabent que fer y gra-

Digitized by Google

tantse de bo y millor fins a mudar algún d'ells tot el pellatge de la còrpora.

Per últim en Panxa-de-cuchs, que havía estat metge y justament s'havia fet el nom y la fortuna enviant persones al altre barri, va dir:

—S'ha d'acabar això. Mal que hagi de regirar tota la biblioteca, tinch de trobar el remey.

Y ja me'l teniu trayent d'aquí y d'allà grans paquets de rejols y llegint lo que deyen y transportantlos d'una banda a l'altra ab tanta d'afició, que no hauríeu dit sino que era un manobre que treballés a preu fet.

Aixís, treyent y posant rejols d'aquí d'allà y llegintlos tots ab molta febre, va passar tres díes y tres nits sense menjar, ni beure, ni fer un sòn, ni recordarse dels seus companys, que's revolcaven d'una banda a l'altra llensant forts ¡ays! de picor.

Finalment, el día que feya quatre, va llensar un crit de victoria.

—¡Estem salvats! ¡Ja tinch el remey!

Va ser tanta la emoció que en la junta varen produir semblants paraules, que tots els individuus varen parar de gratar. Sino que al cap d'un moment ja hi tornaven.

—¡Estèu quiets, si volèu! - va cridar en Panxa-de-cuchs.

—¡No podem!—va respondre en Nasvermell.

—¡No podem!—varen repetir els altres.

Y en Panxa-de-cuchs va replicar:

—¡Jo be puch!

Tots varen guaitarse intrigats, no sabent compendre com havía pogut guarirse tan rapidament.

Digitized by Google

—Però ¿còm ho heu fet?—preguntava en Nasvermell.

—¿Quin remey heu trobat?—afegía un altre.

—Atureuvos, atureuvos, que encara no heu notat una cosa.

—¿Quina? ¿quina?

—¡Que fa tres díes y tres nits que no'm grato!

Els de la junta varen tornarse a mirar y, fent memoria, varen recordar que, com de fet, en Panxa-de-cuchs, en aquells tres díes d'estudis ferms y de transport de rejols, no s'havía gratat més que lleugerament alguna que altra vegada.

—Però ¿pot ser—varen acabar per dir—que en aquestes rejoles haguèu trobat el remey?

—No, en aquestes rejoles no hi he trobat cap fòrmula contra la picor, però, aqueferat ab consultarles y estudiarles, no he tingut temps de recordarme de gratar y m'he arribat a convéncer de que la passa no ve d'altra cosa que del no fer rès. No treballant y donantvos bona vida, com feu tots, sempre tindrèu picor. Perque la picor no us ve d'altra cosa que de la activitat de les sanchs y de la poca activitat vostra. Per això jo, que aquets díes he estat atrafegat, no he sentit picor.

Dites aquestes paraules, en Panxa-de-cuchs va dirigirse a la finestra de la biblioteca y d'allí va fer senya a la gran munió de richs que, tot gratantse, estava esperant al carrer el resultat de les sessions de la junta de sanitat.

La multitut va fer silenci y en Panxa-de-cuchs, ab veu molt forta, va fer un discurs molt

Digitized by Google

llarch, dient en termes florits lo mateix que acabava de dir als companys de junta.

En Panxa-de-cuchs va dirigirse a la finestra de la biblioteca...

Y, com acabament del discurs, va afegir les següents paraules:

—¡Ja ho sabèu, ciutadans!: tota la picor us ve de la mateixa causa: ¡de no treballar!

Digitized by Google

*
* *

D'ensà d'aquell dia, tots els richs, per richs que fossin, varen esmersar les seves energíes en una cosa o altra. Y mirèu, va ser posar oli en un llum, reduintse la epidemia a les petites picors naturals en tota persona.

Ab lo qual va demostrarse plenament, que moltes vegades l'excés de picor, prové de l'angunia de no fer res y, sobretot, de tenir massa temps per gratar.

Perque, quan no's té temps per gratar, no's té picor: ho podèu ben creure.

Digitized by Google

Rosa Bonica la Gentil fadrina

Eren dos prínceps que sospiraven d'amor per una mateixa princesa: l'un se deya Foguerades y l'altre Capserè.

Els dominis del dos prínceps eren l'un a ponent y l'altre a llevant dels de la princesa, que era coneguda per tot arrèu ab el nom de Rosa Bonica la Gentil fadrina.

El castell hont vivía la hermosa donzella, era un castell encastellat tot enmarletat y tenía una torra tan alta, tan alta, que'l guaita que a la matinada s'hi esqueya, veya sortir el sol primer que ningú. Y el que s'hi esqueya a la tarda, era'l darrer de vèurel pondre.

Y cada día, el guaita de la matinada, abans que'l sol sortís, veya avensar dels boscos llunyans un brau cavaller tot emplomallat, que al galop d'un cavall blanch de molta sanch, se dirigía tot cert y malmanat cap al castell encastellat tot enmarletat.

El guaita, que ja sabía qui era'l cavaller, no feya cap senyal y el deixava fer. Y el cavaller, que no era ningú més que en Foguerades, arri-

Digitized by Google

bava en poch més d'un Jesús a marxes forsades.

—¡Patatrap, patatrap, patatrap!—feyen les potes del cavall al acostarse.

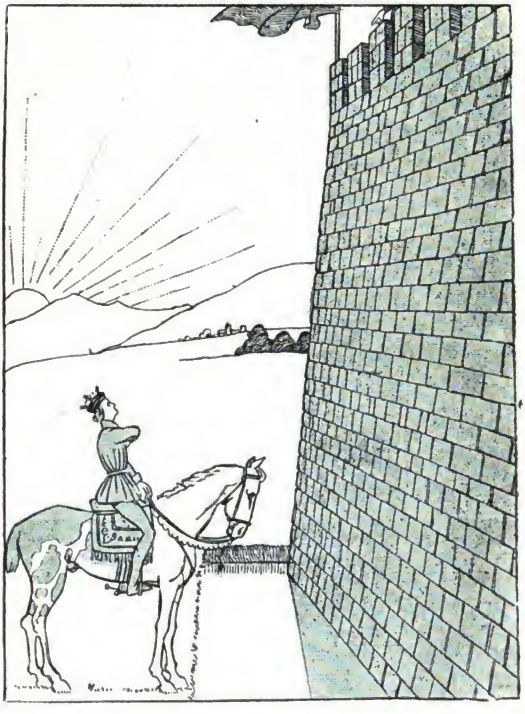

Era que'l cavall blanch s'havía aturat al bell peu del castell encastellat tot enmarletat.

Però de sobte parava la remor. Era que'l cavall blanch s'havía aturat al bell peu del castell encastellat tot enmarletat.

Aleshores el príncep Foguerades, despenjava'l llaut que duya a la esquena, se posava a

Digitized by Google

puntejarlo y llensava al vent una cansó que feya aixís:

—Estrella del firmament,
Rosa Bonica,
princesa dels ulls de foch,
Gentil fadrina:
el meu cor enmalaltit
per vos suspira.
Solament el vostre amor
el goriría.

Encara no havía ressonat la veu del cavaller, s'obría una finestra y apareixía la princesa, que contestava:

—Aquell que'l meu cor voldrà,
de primê haurà de probâ,
que se'l mereixerà.

Y la princesa's ficava altre cop a dins, enlluernada pels primers raigs del sol, que sortía en aquell moment. Y el cavaller se n'entornava cap al seu castell, al galop del cavall blanch, que feya ab les potes:

—¡Patatrap, patatrap, patatrap!

Y això passava cada día al sortir el sol y el príncep Foguerades ja comensava a sentir que les sanchs li bullíen. Però més li varen bullir quan varen enterarlo de que, allò que ell feya a la matinada, ho feya diariament a posta de sol el príncep Capserè, de l'altra banda del castell encastellat tot enmarletat.

Perque també li cantava cansons el príncep Capserè a la princesa Rosa Bonica la Gentil fadrina.

Digitized by Google

Sino que la princesa li responía lo mateix que al príncep Foguerades:

—Aquell que'l meu cor voldrà,
de primê haurà de probâ
que se'l mereixerà.

***

Tant y tant va durar aquella situació, que un día'l príncep Foguerades va tenir una foguerada d'indignació. Y ell que va y declara la guerra al príncep Capserè.

El príncep Capserè no n'era gaire amich de les guerres, però quan se veya obligat a acceptarne una, l'acceptava ab tota la serenitat que havía estat sempre patrimoni de la real familia dels Capserens.

Y aquella vegada va acceptarla ab cert grat y tot, per creure que en la guerra's decidiría quin dels dos prínceps fora'l més digne del amor de la princesa del castell encastellat tot enmarletat.

Ab tot, abans de ferir, va esperar que'l ferissin. De manera que va contentarse de primer entuvi ab organisar els seus exèrcits y instruirlos be pera resistir tot atach que'ls podés venir del exèrcit del príncep Foguerades.

Com podèu suposar, no va pas haver d'esperarse molt, perque als pochs díes, el príncep Foguerades, que tenía un gènit molt impacient, se dirigía al territori del príncep Capserè al cap d'un formidable exèrcit d'ocupació, que atronava valls y serres y planures ab el soroll de les armes, el galopar dels cavalls y l'espinguet dels clarins.

Digitized by Google

—Trich-trach, trich-trach,—feyen les armes topant unes ab altres.

—¡Patatrap, patatrap, patatrap!—feyen les potes dels cavalls aixecant grans núvols de polsaguera.

La Rosa Bonica veya passar l'exèrcit del príncep Foguerades...

Y per sobre aquells sorolls, ressonava potenta la veu dels clarins:

—¡Tererè, tererí, tererè, tererè!... ¡Tretetetèèèè, terrè, terrèèèè!

La Rosa Bonica, desde la torra més alta del

Digitized by Google

seu castell encastellat tot enmarletat, veya passar l'exèrcit del príncep Foguerades y pensava: «Ara si que coneixeré quin dels dos prínceps es digne de mi.»

Y el príncep Foguerades, guaitant al castell de la Princesa Rosa Bonica la Gentil fadrina, se sentía més fogós que may y feya caminar l'exèrcit a marxes dobles, sense pensar que'ls cavalls se cansaven y els homes, ademés de cansarse sentíen a les entranyes els rosechs de la fam.

Per últim, al ser a les envistes del territori del príncep Capserè, va caure reventat un cavall y defallits dos o tres cavallers. Al cap d'un instant ja eren dos els cavalls reventats y cinch els cavallers defallits.

En vista d'això, un dels generals de més valiment, va dir al príncep que calía reposar. Y el príncep no va tenir més remey que ferho. Y mentres s'estava assegut sota d'un arbre, va sentir una gallina que escatainava per allà a la vora y que li deya com si rondinés:

—Foguerades, Foguerades,
no m'agrades, no m'agrades;
catacoch, catacoch,
has d'anar més poch a poch.

Ell que, tot enrabiat, se gira per escanyar a la gallina, quan sent cantar un gall, que deya:

—¡Déixala diiir! ¡Déixala diiir!

«Té rahó'l gall» va pensar. Y ell que s'aixeca y comana al exèrcit que's torni a posar en marxa.

Al cap de mitja jornada, arribava al territori

Digitized by Google

enemich, però hi arribava ab l'exèrcit mitg mort de fadiga y de fam y havent perdut pel camí una pila de cavalls y de cavallers, gracies a la seva impaciencia. Perque, ab la seva deria d'arribar aviat, no seguía camins ni corriols, sino que tirava sempre al dret. Y més de set parells de cavalls y cavallers varen estimbarse y més de sis dotzenes de soldats de peu varen caure morts sota'ls raigs de foch del sol roent que queya.

*
* *

Mentrestant l'exèrcit del príncep Capserè, anava avensant cap a trobar al enemich, però avensava ab serenitat, sense reventar cavalls ni perdre homes, reposant y menjant sempre que era menester. Y veusaquí que quan els dos exèrcits varen toparse, el del príncep Capserè era fort y brau,. y el del príncep Foguerades feble y acobardit.

Però'l príncep Foguerades, impacient com sempre, va presentar batalla, contra'l parer dels generals, que se la veyen perduda ja abans de comensarla.

Y ja m teníu al exèrcit del príncep Foguerades embestint al del príncep Capserè.

Lo que hi hà es que'l príncep Capserè era tan serè com noble y, en lloch de desfer com un terrosset de sucre les forces del príncep Foguerades, va contentarse sols ab defensarsen bonament.

—¿Què'n treuràs—pensava—de acabar de matar un exèrcit mitg mort de fam y de fadiga?

Digitized by Google

Y va aguantarse sense atacar fort. Però, malgrat la seva prudencia, no va deixar de fer algunes baixes al exèrcit den Foguerades, que's va haver de batre en retirada, anantse a posar a cobert en la espessor d'un bosch, que era a la entrada d'una vall.

No va deixar de fer algunes baixes al exèrcit den Foguerades...

Perdut el primer intent de batalla, el príncep Foguerades ja no va pensar més que en la revenja dels morts y ferits que havía tingut.

En cambi'l príncep Capserè somreya al pensar que entre'l seu exèrcit no hi havía hagut cap mort y els pochs ferits ho havíen estat lleugerament. Només li sabía greu haverse vist obligat a matar gent del príncep Foguerades, perque pensava que eren homes com ell y

Digitized by Google

germans seus de la part de Nostre Senyor. No li agradava vessar sanch al príncep Capserè. Per això, abans no va decidirse a rependre la lluita, va esperar tres díes, a fi de que l'exèrcit enemich se podés refer y lluitar ab més igualtat de forces.

Mes, al cap dels tres díes, va decidir anar a l'encontre del príncep Foguerades, que seguía acampat ab el seu exèrcit dintre'l bosch de la entrada de la vall.

El príncep Foguerades, al veure acostar l'exèrcit enemich, va tenir un moviment d'impaciencia:

—¡A n'ells! ¡A n'ells! —va cridar.

Però un general prudent va detenirlo:

—No encara, Senyor. Deixemlos passar y quan els tinguem a dintre la vall, els atacarem per darrera y els vencerem.

En Foguerades, veyent la rahó del general, va cedir. Y l'exèrcit del príncep Capserè, sense adonarse del del príncep Foguerades que estava amagat al bosch, va empendre la entrada de la vall per l'estret congost que hi donava.

Y encara les avensades den Capserè no havien passat, que ja en Foguerades estava impacient.

—Jo'm friso, general—deya.

Y aquella gallina de díes abans, que per lo que's veu el seguía, li deya desde un arbre:

—Foguerades, foguerades,
no m'agrades, no m'agrades;
catacoch, catacoch,
has d'anar més poch a poch.

Digitized by Google

Però aixís que l'una meitat del exèrcit enemich era a dintre la vall y l'altra encara a fora, el príncep Foguerades va sentir un cant de gall vingut de lluny:

—¡Déixala diiir!... ¡Déixala diiir!

Al sentir el gall ja no's va poder aguantar.

—¡A les armes! ¡A n'ells!

—Domineuvos, Senyor—li deya el general.

—Poch a poch, poch a poch... — feya la gallina.

—¡Déixala diiir!—cantava de lluny el gall.

Y no va haverhi remey: l'exèrcit den Foguerades va caure al bell mitg del den Capserè. Però hi va caure esbogerradament, sense cap mena d'ordre ni serenitat.

El den Capserè, per la seva banda, si be de primer se va sorpendre, aviat va posarse sobre si. Y la part que ja hi havía dintre la vall, va girarse ordenadament, y la que era a fora, després de recular un instant, va embestir. Y veusaquí que'l pobre den Foguerades ab el seu exèrcit, va trobarse com el Faraó entre les aigues del mar Roig. Sino que lo que'l va encloure va ser dos rius de guerrers que, després d'una mica de lluita, varen ferlo presoner y ab ell al seu exèrcit.

Y presoner va durlo'l príncep Capserè cap al castell encastellat tot enmarletat, ahont vivía la princesa Rosa Bonica la Gentil fadrina.

Aleshores la princesa va dir:

—Galans que'm pretenèu: ¿què volèu?

—Que trièu—va respondre en Capserè.

—Probèu que'm mereixèu.

Digitized by Google

—Per vos jo he perdut el meu exèrcit—va dir en Foguerades.

—Per vos jo l'he derrotat sense perdre un sol home del meu—va replicar en Capserè.

Y presoner va durlo'l príncep Capsarè cap al castell encastellat tot enmarletat.

—Donchs, vostra soch, si'm prometèu ser magnànim, perdonant al vostre enemich.

—Per mi, ja es perdonat y fins li donaré ab el perdó un bon consell. Y es aquet:

Si vols dominar algú
de primer dominat tu;
qui no se sab dominâ
a ningú dominarà.

Digitized by Google

Després de dir això, va posar en llibertat al príncep Foguerades, que desde aquell dia va dedicarse a refer el seu exèrcit y sobre-

Y veusaquí com el príncep Capserè va casarse ab la princesa Rosa Bonica.

tot, a dominar el seu temperament esbogerrat.

Y veusaquí com el príncep Capserè va casarse ab la princesa Rosa Bonica la Gentil fadrina, celebrantse grans festes en els dominis

Digitized by Google

de la nuvia y del nuvi, que desde aleshores varen juntarse.

Y desde aquell mateix punt
va ser felissa
la princesa d'ulls de foch,
Rosa Bonica,
la estrella del firmament,
gentil fadrina.

Digitized by Google

Digitized by Google

En Pere de la Cullera

I

Fa algún temps, quan vivía encara la María Castanya, hi havía un gegant que's deya Pere de la Cullera.

Ab tot y ser l'home més fort y gran del mon, no feya mal a ningú y era apacible com un infant. Com un infant bon minyó, s'entén, perque d'infants, com de gegants, n'hi hà de totes menes.

En Pere de la Cullera, donchs, era un gegant de be. Ara, està clar, si l'inquietaven, per gegant que fos perdía la paciencia y aleshores ¡ay del inquietador!

Pera que us feu càrrech de les bromes que gastava, vos esplicaré un fet que li va passar un día anant de camí.

Avensava, com sempre, ab el cap entre'ls núvols, que per cert se confonien ab el fum de la seva pipa,—quan va vèurel un cassador que, refiat de que'ls núvols tapaven la vista den Pere, va volerli fer una broma de mal gust,

Digitized by Google

engegantli la escopeta en direcció de la retranga.

Tal pensat, tal obrat: el cassador apunta y ¡pum! li venta perdigonada.

El cassador apunta y ¡pum! li venta perdigonada.

En Pere de la Cullera, ¡naturalment!, com que tenía'l cap tan amunt, no va sentir el soroll del tret: lo únich que va sentir va ser una picor a les anques.

Digitized by Google

—No sé hont redimonxis dech haver agafat pusses—va dirse'l bo del gegant.

Y ell que comensa a gratarse quan, treyent ab forsa una alenada de fum, va apartar els núvols que li enrondaven la testa y, com que tenía molt bona vista, se va adonar totseguit del cassador, que's preparava a engegarli un altre tret.

Aleshores ell no va fer altra cosa que aseures tranquilament sobre una montanya, en actitut de reposar y, després de donar una xuclada a la pipa, va escupir al damunt del cassador.

Y veusaquí que'l cassador va negarse y com que'l lloch hont se trobava era entre montanyes, la escupinyada den Pere de la Cullera va esdevenir un estany que no s'ha aixugat may més y del que moltes nits ne surt una veu tota llastimosa que crida:

—No't burlis may de ningú,
que potsê aquell de qui't burlis
després se burli de tu.
Den Pere
de la Cullera
jo m'he burlat,
y en Pere
de la Cullera
m'ha ben trompat.—

Si algún día, anant de excursió, seguiu el camí que va de Totsants a Manresa, no us descuidèu de visitar l'estany, situat cap a la dreta de la Quinta Forca, entre'l turó de les Garrofes y la serra de les Guatlles.

Digitized by Google

II

Ara no us pensèu que totes les fetes den Pere de la Cullera fossin com la que us acabo

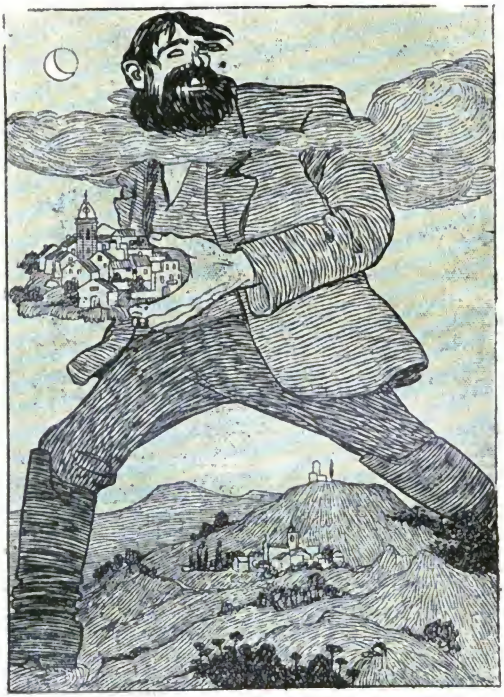

El seu únich entreteniment, era cambiar els pobles de lloch.

de contar... Ja us he dit que en Pere era un gegant pacífich, incapàs de fer mal a ningú si no l'inquietaven. El seu únich entreteniment, era cambiar els pobles de lloch. Però això només ho feya de nits, sense que la gent se

Digitized by Google

n'adonés. Veurèu que enfonzava la punta de la cullera al costat d'un poble, furgava terra endins, alsapremava'l poble com si's tractés d'una clavellina que volgués trasplantar y si'l poble era de la costa, me'l deixava al cim d'una montanya y si'l poble era al cim d'una montanya, agafava montanya y poble y els plantava al mitg del mar, convertintlos en illa.

Però com que era enemich de donar disgustos a ningú, abans els galls no anunciaven la vinguda de l'auba, tornava cada poble al seu lloch, com fan ab les joguines els nens y nenes que son ben endressats y polits.

Devegades, traginant pobles de una banda a l'altra, feya involuntariament algún petit estropici. Si anèu per exemple a Girona, veurèu que l'àngel que remata'l campanar de la Catedral té'l cap tombat cap a una banda: tant que, segons desde ahont se mira, sembla que no'n tingui... Hi hà persones que atribueixen la cosa a una bomba dels francesos, però jo sé de bona tinta que'l desviament del cap del àngel ve d'un cop que va donarli ab el dit xich en Pere de la Cullera volentlo amanyagar.

De coses per aquest istil vos ne podría explicar a la alsada del campanar de que acabo de parlarvos,—àngel y tot.

Però com que si comensava a embrancarme en minucies no acabaría fins demà al dematí, ho deixarem córrer.

III

Y ara que ja sabèu els mèrits den Pere de la Cullera, no estranyarèu ben segur que us

Digitized by Google

digui que eren molts els que, veyentlo tan alt y poderós, se sentíen corsecats per la enveja.

Però'ls que més se'n sentíen eren tres nanos, anomenats en Formiga, en Mosca y en Pussa.

Veurèu, donchs, que en Pussa, en Mosca y en Formiga, varen arribar a posarse tan neguitosos al veure'l poder del gegant, que tot era dir mal d'ell y calumniarlo, atribuintli una pila de malifetes en les que'l bo den Pere de la Cullera no tenía art ni part.

L'un explicava que la cullera que duya sempre a coll, se l'havía feta en Pere ab un vaixell que havía robat del port de Tarragona y al que havía posat per mànech la soca de una alzina arrencada d'un bosch sense permís del propietari; l'altre feya córrer que, per ferse les sabates, havía aixafat d'un cop de peu tota una remada de bous, aprofitant les pells y menjantse la carn ab quatre caixalades; en fi, que tots abocaven sobre'l pobre Pere un gavadal de calumnies.

Era veritat que la cullera den Pere estava formada per un vaixell clavat a una soca d'alzina: ¡això si! Era veritat que al calsat den Pere hi entravèn les pells de tot un remat de bous: ¡això també! Però l'home havía pagat religiosament els bous, l'alzina y el vaixell, sense que cap de les persones que li havíen fet semblants vendes tinguessin rès que dir de la formalitat del gegant.

El comportament den Formiga, en Mosca y en Pussa respecte a n'en Pere de la Cullera, era donchs del tot indigne.

Digitized by Google

Però lo més cremador era que'ls tres nanos, quan se trobaven en presencia del gegant, tot era ferli la gara-gara y el compliment, a tall de bons hipòcrites.

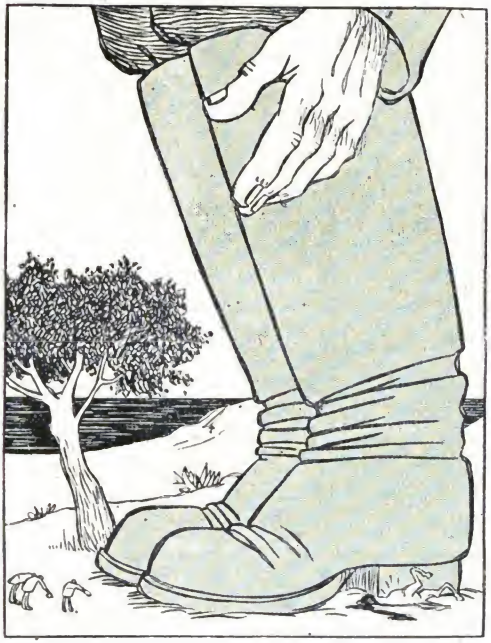

Els tres nanos, quan se trobaven en presencia del gegant, tot era ferli la gara-gara.

—Que Deu lo guart, don Pere.

—Que sigui benvingut sa senyoría, el senyor de la Cullera.

—Que la seva eminencia disfruti de cabal salut.

Y don Pere aquí, y senyor de la Cullera

Digitized by Google

allà, y eminencia per l'altra banda... y tornemhi que no ha estat rès...

Si'ls compliments que feyen al gegant haguessin estat fets de bona fe, no hi hauría hagut rès que dir, perque a les persones d'altura cal tractarles ab la consideració que's mereixen. Y un gegant ho es sempre una persona d'altura.

Però'l cas es que en Formiga, en Mosca y en Pussa, per lo que anaven era per fer perdre al bo den Pere de la Cullera, y era per això que li feyen l'amich.

Ell, el gegant, com que qui mal no fa, mal no pensa, els tractava ab un afecte paternal, havent arribat més de set parells de vegades a durlos d'excursió per tota la Europa.

Veurèu que se'n posava un a cavall de cada orella y l'altre sobre'l nas y ab quatre gambades anava de Barcelona a París, ab quatre més de París a Berlin y ab altres quatre de Berlin a Londres... Y travessava'l mar del Nort ab aigua a genoll pera anar a Cristianía, y de Cristianía s'arribava a Sant Petersburg ab un parell de salts, y aixís voltava les principals poblacions d'Europa ab poch més de mitg día. Y al tornar aquí, si estava d'humor y era de nit, encara li sobrava coratge pera trasplantar y tornar a lloch una dotzena de pobles, com aquell que juga a dames fent servir el mapa de tauler.

IV

Lo que sembla mentida es que un home tan alt y fort y valent, fos lo sensible que era a les

Digitized by Google

pessigolles... Elles y el vi, eren les seves flaques. Ab un trist bocoy que begués més que del compte, era home a l'aigua.

Per això un vespre que en Formiga, en Mosca y en Pussa, reunits a la taverna, varen decidir fer perdre al gegant, lo primer que varen acordar va ser atacarlo a copia de vi y de pessigolles.

Justament a la matinada de la mateixa nit varen trobarlo assegut tranquilament, cama assí cama allà de Montjuich, boy escurantse les dents ab el monument a Colom.

Ells que se li enfilen a la sabata esquerra, que ocupava un bon tros de la plassa de la pau, y, apretantli l'ull de poll del dit xich, varen ferse notar del gegant.

—Ola, menuts: ¿sou vosaltres?—els va dir en Pere.

Y deixant el monument al seu lloch, va agafarlos ab un grapat y se'ls va repartir entre'l nas y les orelles, com tenía per costum.

—Donchs ¿quin vent us porta, menuts?—va preguntarlos.

—Jo li diré—va respondre en Formiga. Y totseguit, ab un aire hipòcrita que hauría estat vist per qualsevol que no hagués tingut la bona fè den Pere, va afegir, senyalant a n'en Mosca y en Pussa:—els senyors diuen que la seva eminencia no fora capàs de beures de carrera sis bocoys de vi.

—¡Oh, oh, oh!—va fer en Pere de la Cullera, rient d'una manera bonatxassa:—encara que fossin dotze.

—¿Voldir, don Pere?—va preguntar en Pussa.

Digitized by Google

—Ja ho crech que si—va replicar en Pere.

A lo que va ajustar en Mosca, que era justament el que tenía'l gegant a cavall del nas.

En Pere, sentint que ab en Mosca, li pujava la mosca al nas...

—Home, senyor de la Cullera, jo no ho crech ni ho descrech, però, si vol que li digui la veritat, m'agradaría vèureho.

En Pere, sentint que ab en Mosca, li pujava la mosca al nas, no va fer més que repartirse'ls tres menuts per les butxaques de la hermilla

Digitized by Google

pera evitar que s'estimbessin, y, ajupintse de sobte, va agafar ab les dues mans tot un carregament de bocoys que hi havía als dipòsits del port y clanch, clanch, clanch, se va engolir l'un darrera l'altre'l vi que conteníen, ab la mateixa facilitat que si's tractés de copetes d'aigua naf compost.

—¿Què us deya jo?—va cridar desde la butxaca de pit en Formiga, dirigintse als seus companys, que ocupaven les dues de la cintura. Y, dirigintse al gegant, va continuar:—Ara, si la seva eminencia no se n'ofengués, li diría una altra cosa. Y es que aquets dos tampoch creuen que vostè tingui prou forsa pera aixecar el Tibidabo.

—Això ja es ofèndrem en la meva dignitat de gegant, ¡vatúa'l rey dels nanos!—va exclamar en Pere de la Cullera, comensant a renegar per efecte del vi.

—Es lo que jo'ls dich: «Don Pere pot ofèndressen de que dubtèu de la seva forsa.» Per això jo, si fos de la seva eminencia, ara mateix els voldría confondre aixecant ab una mà el Tibidabo y ab l'altra Montjuich y cambiantlos de lloch.

Tal dit, tal fet: en Pere aixeca ab la destra la cullera, la clava al peu del Tibidabo. fica la mà esquerra sota Montjuich per la banda de mar y ¡zast! ab un senzill moviment cambía les montanyes de lloch.

Però com que en aquell moment se veyen al horitzó les primeres claretats del nou día, va haver de disposarse totseguit a deixar les dues montanyes tal com estaven.

Digitized by Google

Y aleshores varen venir els treballs, perque'l vi anava fent el seu efecte y el bo den Pere estava ja tirlis-mirlis. Ab tot, per un esfors de voluntat, va agafar de nou les montanyes. Y aixís que anava per colocarles als seus punts respectius, en Mosca y en Pussa que, com ja us he dit, ocupaven les butxaques baixes de la hermilla, comensen a fer pessigolles al gegant. Y en Formiga, per la seva banda, enfilantse de la seva butxaca de pit fins al coll den Pere ¡vinga també ferli pessigolles!

Y ja'm teniu a n'en Pere de la Cullera fent uns salts esgarrifosos per tot el pla de Barcelona, duent una montanya a cada mà y no sabent com fersho.

El bo del home tot era dir:

—Noys. no'm feu pessigolles... Apa, estiguèu quiets que'm farèu caure y les montanyes se'm desfaràn en dèu mil trossos.

Però justament això era lo que volíen els tres menuts: ferlo caure, per veure si ab la caiguda's trencava la nou del coll.

Y el pobre Pere vinga saltar y fer tintines, rodantli'l cap de mala manera.

Això si, en mitg de la ubriaguesa y de les pessigolles, no perdía de vista'ls punts hont havía de colocar les montanyes.

Per això quan, després de llarga estona de bregar, va caure tan llarch com era, ocupant tot el pla de Barcelona, encara va tenir habilior per estirar els brassos y tornar el Tibidabo y Montjuich als seus llochs.

Y al endemà no's coneixía ni que'ls haguessin tocat. Lo únich que hi va haver va ser un

Digitized by Google

petit desperfecte als aparells sísmichs del observatori Fabra y una roca despresa del Morrot.

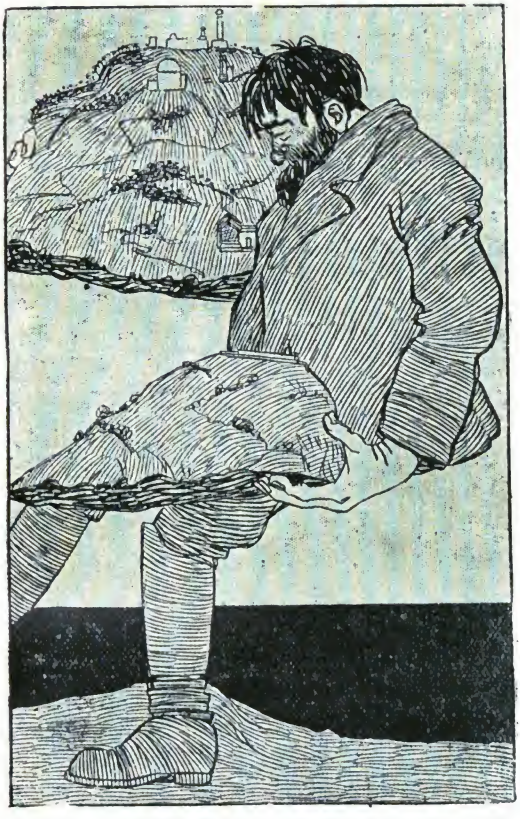

Y el pobre Pere vinga saltar y fer tantines, rodantli'l cap de mala manera.

Per cert que, si aquella matinada algú hagués mirat la lluna ab el telescopi del observatori que he anomenat, hauría vist com en Pere de la Cullera s'hi enfilava d'un bot.

Digitized by Google

V

Ara vosaltres preguntarèu:

—Y els tres nanos ¿què varen ferse?

Y jo us contestaré:

—Als tres nanos, els va aixafar el gegant al caure.

Per això en Pere de la Cullera, quan va ser a la lluna, treyéntsels de les butxaques fets unes coques, els va llensar a l'espay y may més se n'ha cantat gall ni gallina.

Lo que no sabríeu, si jo no us ho digués, es perque se'n va anar a la lluna en Pere de la Cullera.

Se n'hi va anar per por de la justicia. Perque figureuvos que al caure, va ficar un peu al mar y a conseqüencia dels esquitxos va haverhi unes grans pluges que varen fer venir grossos tots els rius de Catalunya, haventhi aiguats per tot arrèu.

Y el bo del home va pensar:

«Si sospiten de tu y ademés se descobreix que has aixafat a n'en Formiga, en Mosca y en Pussa, encara't mouràn raons. Donchs lo millor, es cambiar de casa.»

Y tal dit, tal fet: allarga'ls brassos, fa un bot, s'agafa ab una mà a cada un dels dos corns de la lluna, fa una contracció ¡y ja està!

Y qui no ho vulgui creure, que's miri fixament la lluna el día que fassi el plè y veurà a n'en Pere y la cullera y tot. Y si ab això no se sentís satisfet encara, no ha de fer altra cosa que guaitar el Tibidabo y Montjuich y els veu-

Digitized by Google

rà exactament al mateix lloch hont va deixarlos el gegant. ¡Me sembla que això es una bona proba!

Però en cas de que us obstinèu en pensar que les coses que us acabo de dir, son mentides, per mi, creguèu lo que volguèu. Si ho volèu creure no us ne faré pagar rès y si no, tampoch.

Jo només vuy que us fixèu ab una gran veritat. Y es la de que'ls febles y envejosos que volen aterrar als forts, acaben sent aixafats pel pès dels forts mateixos. En cambi, els forts, tornen a aixecarse.

Lo que cal, donchs, es no envejar ni voler fer caure als forts, sino treballar pera adquirir fortalesa.

Si això teniu ben present
jo n'estaré molt content.
Els que present no ho tindràn
prou que se'n penediràn.
Y a la porta n'hi hà un fus,
acabat, *Amén Jesús.*

Digitized by Google

Digitized by Google

L'àngel de la son

ERA un nen de ciutat que va anar una temporada a pagès, hont vivíen els seus avis de part de mare. La familia d'aquell nen era modesta: el pare feya de manyà y la mare cusía per altri. Però ab tot y tractarse de gent treballadora, no'ls mancava may un grapat de pessetones a un recó de calaixera per lo que convingués. Senyal que la familia era prudenta y pensava ab el demà.

Donchs veusaquí que aquella vegada de què us parlo va convenir que'l nen anés a fora per acabarse de posar bo d'una malaltía que havía tingut. Y els seus pares varen escantonar les pessetes del reconet de calaixera y varen dur el nen a casa dels avis y l'hi varen deixar una temporada.

Digitized by Google

Lo contents que varen posarse'ls avis al veures ab la companyía del net, no té fi ni mesura. Semblava que's tornessin lirons de tanta alegría. ¡Ja té ben be rahó aquella dita de que'ls avis son pares dos cops!: pares dels seus fills y dels fills dels seus fills.

El nen ¡està clar! també s'hi sentía d'allò més joyós en la companyía dels bons vellets. Y sempre l'haurieu vist darrera l'avia, demanantli que li contés coses. Y l'avia ¡vinga contarli exemples y rondalles pera entretenirlo y ferli ben agradosa la estada a pagès!

***

La cambra hont dormía'l nen a casa dels avis, era blanca y xicarrona, tenía una finestra plena de flors posades en testos y donava a un jardinet. Y en un arbrissó del jardinet hi niaven els rossinyols y per tot arrèu hi esclataven les flors y les fruites saboroses. Veusaquí perque quan la finestra era oberta, entrava a la cambra del nen un gavadal de flaires que la omplíen tota y que's barrejaven ab la de la roba neta de bogada que cobría'l llitet, y ab la de les pomes que perfumaven els calaixos dels mobles y, sobretot, els recons de la caixa hont l'avia guardava'ls vestits de quan va ser nuvia.

Y al nen li semblava que tots aquells perfums que omplíen la cambreta blanca y xicarrona, eren perfums de rondalla, perque cada día, quan era ben acotxadet al llit y havía resat l'*A Deu m'encomàn* y les altres oracions que eren del cas, sempre l'avia li contava quelcom.

Digitized by Google

Y ell s'adormía escoltant a l'avia: s'adormía felís, sota les ales protectores del àngel de la son...

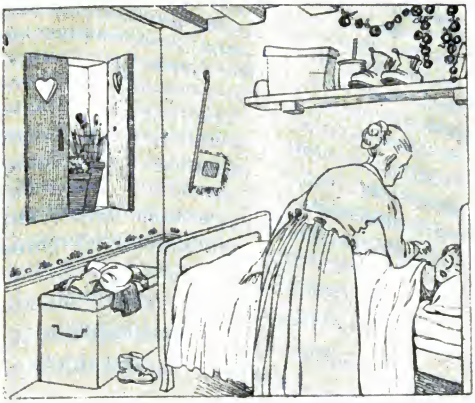

Cada día, quan era ben acotxadet al llit y havía resat l'*A Deu m'encomàn...*

* * *

Abans d'anar a casa dels avis no'n sabía rès el nen ciutadà de l'àngel de la son. Qui primer li'n va donar noves va ser la bona velleta, una vesprada en que, a baix al jardí, els rossinyols cantaven més que may y les flors semblaven llensar doble perfum que'ls altres díes.

Y lo que va contar la velleta al seu net tot acabantlo d'acotxar, ara jo us ho contaré a vosaltres.

Diu que l'àngel de la son vola sempre arràn de terra, en direcció de sol-ponent. Y cada día fa una volta entera pel mon, seguint la vesprada y aturantse un moment a cada poble.

Digitized by Google

Veurèu que, quan el sol ha fugit y està a punt de regnar la fosca, arriba batent d'ales l'àngel de la son, s'assèu a la punta del campanar y desde allí escampa arrèu una munió de fulles de cascall. Perque l'àngel de la son porta sempre dos cascalls: un de tot ufanós a la mà dreta y un de tot enneulit a la mà esquerra. Y el cascall ufanós es sempre rosat com si l'acabés de cullir y l'altre es sempre grogós, com si portés a dins una greu malaltía. Y si podessiu veure al àngel dalt del campanar, notaríeu que espolsa'ls dos cascalls y les fulles s'escampen, anantne a parar algunes a cada casa. Y encara les fulles no han caigut, ja'n neixen de noves pera l'altre poble que ha de visitar totseguit l'àngel de la son.

Espolsats els cascalls, l'àngel encara dona un vol pel poble y mira totes les cambres per veure si les fulles han fet adormir a les persones. Y si veu algún nen o nena bons minyons que encara no s'han adormit, els extén les ales protectores al damunt. Y el nen o la nena, al fregadís de les ales, s'adormen dolsament—ben dolsament. Y l'àngel, després d'assegurarse de que'l nen o la nena tenen aprop una fulla del cascall rosat y tendre, segueix la seva ruta per camins estrellats.

A vegades l'àngel va a entrar a una cambra ahont veu llum y hi veu un nen malalt y una bona mare que'l vetlla. Aleshores no fa més que entrar y sortir, pera endursen la fulla que tocava a la mare. Y veurèu que la mare, al costat del fillet malalt, no's deixa véncer per la son en tota la nit. ¡Y que es ben be un fet

Digitized by Google

això! Tots els que teníu mare y heu estat malaltons, ho podèu haver notat.

Altres vegades passa l'àngel per la cambra d'un home que aprofita la estona de ser al llit,

Segueix la seva ruta per camins estrellats...

abans d'adormirse, pera rumiar les coses del negoci que han de procurarli'l menjar y el vestir dels fills. Lo que fa l'àngel en tals casos, es treure mitja fulla, a fi de que l'home pugui seguir fent els seus càlculs, sense que l'endemà, a l'hora de llevarse, se senti rendit per la son...

Y aixís va resseguint l'àngel totes les cambres hont han anat a raure les fulles del cascall

Digitized by Google

ufanós. Y no us pensèu que hi estigui gaire per fer les seves visites. Ab un Jesús les ha fetes totes. ¿Còm s'ho faría, sino, pera passar per tots els pobles hont se va ponent el sol d'un cap de día al altre?

Ab tot, hi hà moltes cambres a les que no s'atura: son les cambres hont han anat a parar les fulles del cascall pansit, les pobres fulles malaltes, que porten la mort al damunt. ¡Oh, si, si: la mort! Perque cada una d'aquelles pobres fulles, té enganxat una mena de corch que se les va menjant, menjant...

Y el pobre mortal a qui ha tocat una d'aquelles fulles, té un son agitat y se sobressalta a cada punt. Es que la seva fulla de cascall no té la virtut de les fulles tendres y rosades...

***

Aixís ho deya l'avia del nen ciutadà.

***

Y veurèu que aixís que va haverli contat totes aqueixes coses del àngel de la son, queya al damunt del poble la pluja de fulles de cascall. Era una pluja invisible pera tothom, fòra pel mateix àngel.

Y veusaquí que'l nen, per la virtut de la fulla que li pertocava, va comensar a adormirse, però encara va tenir prou habilior per preguntar:

—Digui, avia: ¿a quines persones tòquen les fulles malaltisses?

L'avia va disposarse a respòndreli. Però aixís que acabava d'obrir la boca, va entrar, invisible com sempre, l'àngel de la son, y,

Digitized by Google

sense que se n'adonessin, va extendre les ales protectores sobre'l llit del nen, que va adormirse com un sant.

Y l'avia, al veure que s'havía adormit, va aturar la resposta a flor de llabi y se'n va anar a descansar.

La mateixa alegría va fer que nen y avia deixessin la conversa...

Al endemà, quan tots varen ser llevats, el nen va repetir a l'avia la pregunta del vespre, però al moment de repetirla va aturarse a la porta de la casa un carruatge. Y en aquell carruatge venía la mare del nen y la mateixa alegría va fer que nen y avia deixessin la conversa pera una altra estona.

Digitized by Google

El mal va ser que aquell mateix día'l nen y la seva mare varen tornarsen cap a la ciutat y, fins que hi varen ser, el nen no va tornar a recordarse de l'àngel de la son.

***

Varen passar díes, setmanes y mesos. El nen vivía felís a la ciutat, prop dels seus pares, rebent cada vetlla la visita del àngel de la son y pensant cada vetlla ab la pregunta que havía fet a l'avia.

—Quan veuràs a l'avia—se deya—li repetiràs la pregunta.

Però l'avia era vella, molt vella, y un día, sobtadament, se va morir de vellor y la seva bona ànima va pujar al cel.

Y el nen no va poder enterarse d'allò que tant desitjava.

¿No va poder? ¡Prou que va poder! Sino que no va ser l'avia la que'l va enterar.

Ja veurèu lo que va passarli.

Un día, a l'hora de tornar d'estudi, va arribar a casa tot suat.

—¿Còm es que vens tan suat?—va preguntarli la seva mare.

—Es que he vingut corrent.

—Donchs no has de córrer, home, que't canses.

El nen no va dir rès y va sofocarse més de lo que ho estava... A l'hora de sopar gairebé no va tastar un mos... La seva mare va alarmarse...

—¿Què tens, fill meu?

—Res, mama, res.

Digitized by Google

Y el nen va anarsen al llit. Però semblava que hi tingués punxes. Revólcat d'aquí, gírat d'allà, la son no venía. L'àngel de la son se descuidava d'ell, aquella nit.

No se'n descuidava, nó, que prou li havía enviat la seva fulla, sino que era una de aquelles que duyen un corch. Y al nen li semblava sentirlo que rosegués la fulla.

De sobte va sentir fregadís de passes y el cor li va fer un salt: tenía por; li semblava que algú l'anés a estirar pels peus.

—¡Mama!... ¡Mama!—va cridar esverat.

Y una vèu tendra li va respondre:

—¿Què vols, fill meu?

Era la veu de la seva mare, que, alarmada per l'agitació del nen, no se n'havía volgut anar al llit.

Aleshores el nen, veyent aquell amor de la bona dona, va posarse a plorar y va demanar perdó. Y la mare va preguntarli:

—¿De què, fill meu?

—D'haver fet campana d'estudi—va respondre ell entre llàgrimes; — d'haver anat a fer pedrades; d'haver fet un trench a un altre noy... Emprô no hi tornaré més, no hi tornaré més, no hi

—D'haver fet campana d'estudi—va respondre ell entre llàgrimes;—d'haver anat a fer pedrades...

Digitized by Google

tornaré més... Perque lo que he fet es una mala cosa, y'm priva de dormir el pensar que vostè y el papa s'escarrassen treballant per ferme home y jo'ls ho he pagat avuy fent campana d'estudi... ¡Perdó, perdó!...

La bona mare, davant d'aquell penediment, va perdonar. Y el nen, plorant encara, va besarli les mans y després va amagar el cap al coixí, mentres pensava:

«Ja ho sé ara hont van a parar les fulles corcades que donen el mal son: van a parar a les cambres dels que no tenen tranquila la conciencia.»

Y va seguir plorant y esperant que l'àngel de la son, conmogut del seu penediment, li extengués les ales al damunt. Però l'àngel de la son ja era qui sab a quines terres y per aquella nit no calía esperarlo.

Lo que hi hà es que les mares totes ne son una mica d'àngels. Y si'l nen no va tenir aquella nit les ales protectores de l'àngel de la son, va tenir les manyagues de la mare, que al tocarli'l rostre semblava que ho fessin ab el mateix fregadís adormidor.

*
* *

D'ensà d'aquell día, sempre més va tocar al nen una fulla del cascall rosat y tendre. Y sempre més l'àngel de la son va acabarlo d'adormir ab la protecció de les seves ales.

Y ara, que'l nen ja es un home fet y manté als seus pares exercint una carrera brillant, en-

Digitized by Google

cara reb cada nit la seva fulla tendra y rosada. Sino que algún cop l'àngel se li n'endú mitja, perque l'excés de son no'l privi de rumiar els seus negocis ni de despertarse diligent quan arriba'l matí.

BIBLIOTECA
Digitized by Google

Digitized by Google

Index

	Pàg.
Al país dels sabis	5
El sopar de compare Llop	19
En Banyeta xich	27
El temps de la picor	43
Rosa Bonica la Gentil fadrina	53
En Pere de la Cullera	67
L'àngel de la son	83

Digitized by Google

Biblioteca Patufet

Volums publicats

I.—Contes pera noys, per en Manel Marinello. Ilustracions den Junceda.

II.—De quan les besties parlaven, per en Manel Folch y Torres. Ilustracions den Llaverías.

III.—Veusaquí que una vegada... Rondalles den Joseph Morató. Ilustracions de l'Apa.

En preparació

IV.—Pera cors joves, per Enrich de Fuentes. Ilustracions de l'Opisso.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

8º
Biblioteca de Catalunya
C-VFJ
Reg. 664.230
I-Verrié
14-8º
BIBLIOTECA
1000081393
Digitized by Google